

ségünk vagyoni viszonyainak évenkénti minél részletesebb ismeretése csakis üdvös eredményre vezethet; és miután mindnyájunk kötelességében áll az alapos reménnyel várható jó gyümölcsök megtermését elősegíteni; abban sem kételkedem, hogy a kérdésben forgó közlemények nyilvánosságra bocsátása lehető legközelebről kezdetét veendi.

Budapest, 1878. január hó.

Bedő Albert,
magy. kir. főerdőmester.

EGYHÁZKÖZSÉGÜNK PÉNZVAGYONA KEZELÉSÉRŐL S INDITVÁNY E TÁRGYBAN.

Az e tárgyban tett eddigi felszólalások és észrevételek mind azt mutatják, hogy egyes egyházaink pénzkézeltése a legnagyobb részben igen sok kívánni valót hagy lenn; sőt az több tekintetben káros mind a hitelező egyházközségek, mind az egyes adósokra nézve.

Azokkal együtt, a kik az ügyet nyilvánosság eleibe vitték s a kiknek ezért csak köszönetet szavazhatnak, én is tarthatatlannak állítom a jelen társadalmi viszonyok közt az eddigi kezdetleges pénzkézeltést s annak jelzett hátrányait tapasztalatból csak meg-erősíthetem.

Minden felszólalók közt Rédiger Géza (I. Ker. Magvető 1876 V. füz.) barátom volt az első és az, a ki észrevételeiben különben ki nem fejtett indítványával, nézetem szerint, a leghatározottabban nyilatkozott az egyház-községek pénzügyi bajai orvoslásáról.

A második felszólaló Kovácsi Antal tanár ur volt, a ki hat környéki vizsgálósék jegyzőkönyvéből*) összeállított kimutatás (I. Ker. Magvető 1876. VI. füz.) szerint 21,640 frt 20 krt, mint valóságos pénztári maradékot tüntet elé, a miből az ekkleziák helyes pénzkézeltésére von következtetést. E valóságos pénztári ma-

*) Nem tudhatom, mi okból, K. tanár ur a más két környékről itt nem emlékezett meg. Talán, mert azokban vagy nem történt meg még akkor az esp. vizsgálat, vagy pedig nem volt a kimutatáshoz érdemes nagy mennyiségű pénztári maradék? Ha így van, ez csak jónak lehet a jele!

radékot Barabás L. lelkes társammal együtt, a ki (a Ker. Magv. mult évi I. füz.) ennek eléállását igen találóan mutatta ki, én is bátor vagyok kétségbe vonni. Mert tapasztaltam, hogy igen sok egyház-községben a be nem jött kamatok bévettnek irattak s így egyéb bajok mellett az a furcsaság is megtörtént, hogy p. o. 500 frt bévettnek irt 10%-os kamatból bėjött valósággal 100 frt és mégis a számadolónak fáradságáért kiadatott a kamat megfelelő százaléka: 50 frt. De a számadásokban kitüntetett pénztármaradékok valótlanságát mutatja az is, hogy némely egyház-község tetemes pénztári maradék daczára is pénzt vett kölcsön igen magas kamatra s a számadoló adós maradt a vizsgáló-szék tiszteletdíjával is. Meg aztán hihetetlen is az a mai világban, hogy 124 ezer forint összegnek több mint 17%-a pénztárban heverjen!

De nemcsak a számadások, hanem az adós levelek is néha a valóságos tényállásnak meg nem felelőleg állittatnak ki, a minek oka lehet talán az E. K. Tanács által kiadott nyomtatott kölcsön-szerződési ívekhez való szoros ragaszkodás; mert ez ívek csupán valósággal kölcsön vett pénzről szólnak és más változattal ki nem állíthatók s ebből is később többféle baj és károsodás következhetik. Ugyanis közönségesen ismeretes dolog az, hogy legtöbbször az egyház-községek pénzei nem mint készpénzek adatnak ki, hanem valósággal egy másról kamatostól átvett adósság vagy kamathalmozással megnevekedett tőke, majd meg erdő, fa, gabona ára vagy éppen elhalt vagy volt számadolók liquidumai s több effélék ruháztatnak át s újittatnak illetőleg erősítettnek meg az illetőkön illetőleg utódokon az említett kölcsön-szerződési ívben, mint „valósággal kölcsön felvett pénzek“, a mi az irt esetekben a valóságnak éppen nem felel meg. Mi következhetik már be ily esetekben? A pénz elveszése talán nem éppen; de az adós által vagy semmi-ségi panasz beadása következtében a nem valóságon alapuló per költségének elvesztése békövetkezhetik.

Ily esetekben helyesnek vagy legalább megengedhetőnek tartom azt, hogyha az E. K. Tanács által kiadott kölcsön-szerződési ívek mellőztetnek s a dolog természetének megfelelő kötelezvény lesz kiállítva.

Ime! eleget panaszkodunk, irnak egyház-községeink pénzügyi zavaráról, rendtelenségéről, károsodásáról, s mind ezt elég példával is birjuk igazolni. S meg vagyok győződve, hogy mindezek okát nincs miért keresnünk senkiben és semmiben egyébben,

mint az eddig követett rendszer már hiányos voltában. Mindennek, nézetem szerint, egyéb társadalmi bajok felett legfőbb oka egyházunkban, a pénzügyleteknél mindig megkivántató biztos, pontos, gyors és szigorú eljárásnak, a kellő végrehajtásnak hiánya. Eddig-élé egyházunkban alig kivántató meg egyéb a pénzkölcsönzésnél a kölcsönös és szeretetteljes bizalomnál s a végrehajtásból a legtöbbször elégnék tartatott az atyai megintés. Nem akarom én ezt kicsinyleni a világért sem; mert látom, hogy elődeink így is képesek voltak pénzügyi tekintetben felettünk állani; de kétlem, hogy az ma, különösen pénzügyileg szédelő korunkban, elégséges legyen. Éppen azért akarom én azt, hogy magánosok és pénzintézetek példája után biztosítsuk s a lehető legnagyobb pontossággal és szigorral kezeljük pénzvagyonnkat, a mely nélkül a mi — kiválólag szereteten alapuló — egyházunk is a mai korban fenn nem állhat.

Ugyanazért tekintetbe véve az eddigi gyakorlatot, intézkedéseket s az újabban nyilvánított nézeteket, a következő indítványom szellemében ohajtanám kezeltetni egyház-községeink pénzeit. Mondaná ki egyházunk törvényhozó hatósága, hogy

1. A tőkepénz mindenek felett adóslevelekben helyezendő el, az egyház-község népességéhez és vagyonosságához képest:

- a.) a nagyobbakban 6,000 forintig,
- b.) a közepesekben 3,000 „
- c.) a kisebbekben 500 „

2. A pénz elhelyezendő takarékpénztárakban, az előbbi pontban megirtakon felüli összegek 2,000, 1,000 illetőleg 100 forintig. Kivéve azt az esetet, ha valamely egyház-községnek a közel jövőben építkezés végett nagyobb összeg bégyűjtésére volna szüksége.

3. Az 1. és 2. pont alatti, ugy az azon felüli összegek a lehető kedvező alkalommal földbirtokba fektetendők.

4. Az egyház-község tárában a pénzt nem szabad gyümölcsözeten hevertetni, hanem ki kell kölcsönözni vagy takaréktárilag kezelni.

5. Egyház-körönként az E. K. Tanács 1876—232 számú rendelete értelmében egy, a telekkönyvi hatósággal bíró törvényszék vagy járásbírószék székhelyén lakó, lehetőleg hitrokon ügyvéd választandó az egyház-községek adósságos ügyei intézése végett. Külön fizetése nem lesz; fáradságáért a perköltségek kárpótolják.

6. Minden kikölcsönzött pénzösszeg telekkönyvi békebevezés mellett biztosítandó, még pedig ugy, hogy a kölcsönözni akaró az

illető számadoló vagy pénztárnoktól ajánló levéllel elmegy az ügyvédhez, a ki megnézi, hogy birtoka terümentes-e s annak egyharmad értéke felér-e a kölcsönzendő összszeggel, s ha fel, ebben az esetben a békebelezést keresztülviszi; s értesíti a pénzkezelőt, hogy a kölcsönzőnek, levonva tőle a bekebelezés szokott díját az ügyvédnek átadandólag, már adhat pénzt.

7. A nem valósággal készpénzül csinált hanem másoktól átvállalt vagy valami nyers termény árából vagy számadolók liquidumaiból támadt adósságok is az ügy természetének megfelelő kötelevekben és telekkönyvi békebelezéssel a köri ügyvéd útján biztosítandók.

8. A kamat 8%-osnál kevesebb nem lehet; de semmi czim alatt több nem fogadtathatik el az adóstól a tőke jövedelmeképen. A kamat félvényként előre fizetendő.

9. A számadoló vagy pénztárnok évi fáradságáért a beszédett kamatok megfelelő százalékát kapja. P. o. bevett 100 frt 8%-os kamat után 8 frtot.

10. Kezesség mellett senki sem kap kölcsönt, hanem ha a kezes saját fekvő birtokára békebelezést enged. Sem a kikölcsönzött összszeg 50 frtnál kevesebb nem lehet.

11. Kölcsönt, a fennebbi pontok korlátozásai között is csak oly egyháztag nyerhet, a ki semmi nemű egyházi tartozással nincs hátralékban. Sőt az ily nemű kötelezettségeiket nem teljesítőktől az adósság per útján is felveendő.

12. Az adóstól a törlesztés könnyebbége tekintetéből, adósságának öt év alatti egyenlő részletekben való lefizetése is elfogadtatik. De a jelenben biztosítás nélkül künn és veszélyben levő pénzek egész összszegben felveendő.

13. Köteles minden pénzkezelő vagy pénztárnok évenként kétszer január 15-től 31-ig és július 15-től 31-ig a köri ügyvédnél az adósok listájával s az adós-levelekkel megjelenni, hogy a nem elég biztos elhelyezésű összszegek biztosittassanak s a netalán szükséges peres lépések a maga idejében megtétessenek. A meg nem jelenő pénzkezelő költségén a köri ügyvéd legfeljebb 30 nap alatt kiszáll az adósságos ügyek megvizsgálása végett.

14. A köri ügyvédnek, a kötelezettségének eleget nem tevő adós béperesítésére a presbyterium határozatából a gondnok ad felhatalmazást; de elhanyagolás esetében a felhatalmazást az esperest azonnal megteszi,

15. Az alapítványok és iskolák pénzei, hacsak azok kezeléséről az illető alapítók különös módon nem intézkedtek, hogy a mag- és bortárak pénzei a fennebbi szabványok értelmében lesznek kezelendők.

16. Ha valamelyik egyház-község keblileg nem volna képes pénzügyét rendbehozni s e szabályoknak megfelelőleg intézni, e tekintetből két szomszéd községbeli gondnok gyámsága alá helyeztetik.!

17. A vizsgáló szék a pénztárt mindenkor megvizsgálja; de esperesileg bármely időpontban is megvizsgálható. A pénztárból netalán igazolatlanul hiányzó pénzekért a számadoló ellen azonnal kereset indítandó.

18. Az évi számadást két példányban — a harmadikat beírva az egyházközség rendes számadásos könyvébe — a lelkész és számadoló vagy pénztárnok november 1-től a következő évi nov. 1-ig történt bévételekről és kiadásokról s végül az eredmény vagy kivonat czimén a szükségeseket a jövő évre figyelembe vétel végett bejegyezve, a pénztár állását kitüntetve, úgy készítik el, hogy azok mellé a számadoló vagy pénztárnoknak az egyház-községi gyűlés által megerősített évi naplója s a bevételt és kiadást igazoló nyugták s több effélék mellékelve legyenek.

19. A számadások így elkészítve és felszerelve, évenként novemb. 10-ig elkészítendők a vizsgálószék eleibe terjesztés végett. Ellenkező esetben a lelkész(?) és pénzkezelő költségén a vizsgálószék 15, legfennebb 30 nap alatt újabban kiszáll.

20. A számadás mindhárom példányát az esp. vizsgálószék átnézi és egy-egy záradékban vagy helyben hagyja, vagy a netalán feltalált hibákat kiteszi; a helyi számadásos könyvbéli az egyház-községnél marad, s a más két példányt a vizsgálószék magával viszi: az egyiket az esp. levéltár számára, a másikat az E. Tanács eleibe terjesztés végett.

Ezek lennének, véleményem szerint, azok a szabályok, a melyek szerint biztosabban és pontosabban kezeltethetnének egyház-községeink pénz- s más ily módon kezelendő javai; sőt így némely káros mulasztások is helyrehozhatók lennének. Nem egészen új ez a fennebbi indítvány; mert ez részint régiebb és újabb egyházi, részint országos intézkedések kifolyása. A menyinyiben pedig ez új

pontokat is tartalmaz, azokat a következőkben kísérlem meg indokolni.

Jelen indítványom általában megköveteli a pontosságot, gyorsaságot és szigort, a melyek a hasznos és biztos pénzkezelésnek elengedhetetlen feltételei. Lesznek, meglehet többen, a kik ezeket az ajánlott pontokat túlszigorúaknak s egyházunk szellemével összeférhetetleneknek fogják találni; de erre előre is szabad legyen megjegyeznem, hogy nem túlszigorúak, csak olyanok, a milyeket a mai pénzkezelés megkíván; s az egyháziasságból sem von semmit le az, ha az egyház megtartja s megköveteli azt, a mi őt mindenféle törvény szerint megilleti. Másként nem lehet!

Kovácsi Antal tanár urral szemben Lőfi Áron lelkész urral együtt (Ker. Magv. 1877. III. füz.) én is legjobbnak és helyesebbnek tartom a pénznek adós-levelekben és pedig a zálog-jognak telekkönyvi bekebelezés melletti elhelyezését (1.).

Vannak esetek, midőn az egyház-községnek nagyobb készpénzre van szüksége. Ebből a tekintetből szükségesnek tartom a takarékpénztárba helyezést is (2.).

Ha valamelyik egyházközség a pénz kamatoztatásával vagyoniilag sokra ment, már ekkor legjobb és legbiztosabb a fekvő birtok vásárlása (3.).

Az értékpapírok gondozása és elhelyezése faluhelyen sok nehézséggel jár, azért a pénznek ily módoni elhelyezését én nem tartom ajánlatosnak.

A mi már az 5. 6. 7. 12. 13. 14. pontok alatti szabályokat illeti, ennek gyakorlati keresztülviteléről sok jót várok. Ezekkel szükséges segítségökre menni a számadolóknak, a kiknek így egyfelől ugyan nehezedik kötelességök a köri ügyvéd előtti kétszeri megjelenéssel; de másfelől rájuk semmi nyomást nem fog gyakorolni semmi sógorsági, komasági s több efféle tekintet, hanem a közjó érdekében egyedül a kötelesség teljesítése fog előttök állani. Szükséges ezekkel segítségökre menni oly egyház-községeknek, a melyeknek, ha talán még ilyenek is találtatnának, nincs elég erkölcsi erejük önelhatározásukból erélyesen és gyorsan lépni fel közjavuk érdekében.

E szabályok gyakorlati keresztülvitelétől azért várok jó eredményt, mert arról több évi tapasztalat győzött meg, különösen m. vásárhelyi egyházközségünkben, a hol a pénztárnok, minthogy telekkönyvi székhelyen lakik s törvényszéki hivatalnok, igazithatta

azt is, a mit igazítani fogna ama köri ügyvéd, az egyházközség adósságait is. Ott, a ki békebelez, kap kölcsönt; a ki pontosan nem fizet, perrel fenytetik. A kinek pénz kell, örömmel folyamodik oda, pontosan fizeti a kamatot, s így az egyház-község pénzvagyona szépen gyarapodik. A pénztárnok a mit bevett, arról számolni tartozik; de a mit bé nem vehetett, bé nem kapott, nem íródik az ő terhére bevettnek, hanem az az iránti béperelésre felhatalmaztatik. Az ilyen pénzkezelés hasznára van az egyház-községnek s még sem tesz tönkre senkit; de meg a pénztárnokság sem gyötrellem. Minthogy pedig igen kevés egyházunknak lehet a telekkönyv székhelyén lakó pénztárnoka, a ki minden alkalommal könnyen kinézhesse a kölcsönzők telekkönyvi állapotát, ezért tartom szükségesnek oly köri ügyvédek választását, a kik a telekkönyvi hivatal székhelyén laknak.

A 10. és 11. pontokat azért látnám szükségeseknek, hogy az adósság-csinálást megnehezítsék; mert miként az előbbi felszólalók is hangsúlyozták, a könnyű adósság-csinálás tönkre teszi egyeseinket, s így a kölcsön-pénz rajtok áldás helyett átok. Én is azzal tartok, hogy nem jó minden embernek a kölcsönpénz s ezért ohajtanám a kölcsönzést megszorítani s meg azért, hogy így biztosabb lenne az elhelyezés s könnyebb a kezelés is. S a mi több, az erkölcsi jó hatás sem maradna el.

A 4. 8. 9. 15. 16. és 17-ik pontok nem kívánnak bővebb indokolást. Igaz, hogy a kötelességeiket elhanyagoló egyházak és számadolók ellen a két utóbbi pont kemény eljárást állapítana meg; de a kötelességöket híven teljesítők azt ne vegyék magokra, hisz annak szigorát nem is fognák érezni. Kötelességök teljesítése pedig jövőben kedvesebb és könnyebb lenne, mivel az ily értelmű eljárás, a minő a fenn irt indítványban ajánltatik, segítségökre lenne minden tekintetben. Ugy szólva: csak a bevétel és kiadás fáradsága lenne rajtok.

A három utolsó pont által rendszeresebbé szeretném tétetni az egyház-községek számadásait s azok vizsgálatát. Mert semmiként nem találok helyesnek azt, hogy az esperesi vizsgálószék, a melynek más nemű és fontosabb teendői is vannak a kiszálláskor, a számadások elkészítésével avagy legjobb esetben másolgatásával töltse el ideje legnagyobb részét, igen sok helyt 24—48 óra telvén belé mig a számadást úgy a hogy összeállithatja fir-k fark papirszeletekről. E tekintetből a vizsgálószéknek, nézetem szerint,

mint számvevőszéknek csak a számadások felülvizsgálata kell hogy feladata legyen. Ama hosszas számadás-készítés miatt a vizsgálós-zék tagjai két—három hétre maradnak távol — a legtöbbször népes — egyházaiktól, és pedig oly terhes és huzamos munkában, hogy mikor a régiék meg-megpihentek, így kelle szólaniok: „Homo non est pecus“. S meg a vizsgálat így sok költségbe is kerül. Ennek igazolásául csak azt említem fel, hogy a közelebbi alkalommal a maros-köri 13 anya s pár fiók, de legnagyobb részt szegény egyházban a vizsgálós-zék költsége, tiszteletdíj s ellátás sat. czímen 195 frtra is felment, míg az indítványoztam mód szerint rövidebb idő alatt esnék meg a vizsgálat s így szállhatna a költség is. A számadást legalább egy példányban különben is köteles lévén a számadoló gondnok az egyház-község eleibe terjesztés és helybenhagyás végett elkészíteni, a lelkész és számadoló módját fognák találni, azt még három példányban kiállítani.

A felsorolt indokokból szeretném fennebbi indítványomat vagy legalább ahoz hasonló szellemű eljárást életbe léptetve látni egyház-községeink pénzkezelése körül.

Azt jegyzi ugyan meg észrevételei között Lőfi Áron lelkész ur: „Van, hite szerint lenni kell, minden tőkepénz kezelő egyháznak keblileg megállított alapszabálya, a kezelésre vonatkozólag.“ Ez a menynyire szép, épp anynyira ohajtandó lett volna, hogy bár legalább saját egyházközsége alapszabályait közölte volna, hogy a miket ottan hasznosnak tapasztaltak, érvényesítettük volna más helyeken is.

Azonban bármennyire szép és szabadelvű volna azon intézkedés, hogy az egyes egyházak maguk alapitnák meg pénzkezelési alapszabályaikat, azt még sem tarthatom helyesnek azért, mert a pénzkezelés szabályai megállításánál némely helyt és némelykor az egyes tagok nem anynyira a köz- mint inkább saját érdekeikre lennének tekintettel. Jobb, nézetem szerint, ha e szabályokat az E. Tanács állapítja meg.

Kovácsi Antal tanár ur a mult év végén tett idevonatkozó felszólalásában azzal biztatott volt, hogy „az E. K. Tanács néhány héttel ezelőtt megbizta a pénzügyi bizottmányt, hogy az ekklézsiák pénzei kezelése tekintetéből hozandó intézkedésekre nézve tervzetet adjon“. Ennek eredményét azóta várva-várom, mert tapasztalom szerint a mai kornak megfelelő helyes pénzkezelésre nagy és sürgős szükségünk van. Éppen azért nem is lehet célom fen-

nebbi indítványommal ama tervezetnek útját állni, hanem csak az, hogy ha azt, mint közvetlen tapasztalaton alapuló észrevételt, a fontos ügy érdemére vonatkozó egyéni nézetet az illetők figyelembe vennék.

Az igazat megvallva, szerettem volna, ha avatottabbak állottak volna elé pénztárkezelési kész tervezettel; de még inkább szerettem volna azt, ha rajtunk egyházi férfiakon kívül, a kik e téren avatatlanabbak vagyunk, a pénzügyi és törvénykezési dolgokban jártasabb világi férfaink is szólnak vala, de még nem késő, hogy szóljanak e tárgyhoz, hisz az egyház és annak javai felett mindnyájunknak kötelessége tehetségünk szerint öröködni

Kelemen Albert.

MÉG EGY NEHÁNY SZÓ EKKLÉZSIÁINK TŐKEPÉNZEI KEZELÉSÉHEZ.

Tisztelt szerkesztő urak! Legyen szabad ezen kérdést intéznem Önökhöz: A Keresztény Magvető 12-ik kötet 1-ső füzetében „Még egy pár szó ekklezsiáink tőkepénzeiről“, és viszont a 12-ik kötet 4-ik füzetében: „Ismét egy pár szó ekklezsiáink tőkepénzei kezeléséhez“ című czikké írója, Barabás Lajos aláírással egy személy-é? Mi vezet ezen kérdésre, indokolom.

A Ker. Magvető 12-ik kötet 1-ső füzet 48-ik lapján, egyházaink tőkepénzei kezeléséről, talán az egyik B. Lajos így szól: „Ideje is volt, hogy e kérdés felszínre kerüljön, ideje, hogy e kérdéssel tüzetesebben foglalkozzunk, és ideje lenne, hogy a Méltóságos és Főtisztelendő egyházi képviselő Tanács ez ügyben oly határozatot hozzon, a melynek következtében, az ekklezsiái tőkék biztosítása mellett az ekklezsiái tagok mind inkább-inkább elszegényedésének útja vágassék. De mielőtt e határozat megszületnék“ sat. És ime, a Ker. Magvető 12-ik kötete 4-ik füzet 244-ik lapján, talán a második B. Lajos így szól viszont az ekklezsiái tőkepénzei kezeléséhez: „Az E. K. Tanács különben e tekintetben 232—1876. sz. alatt megtette a kellő intézkedést“ sat. Hogy a fennebbiek két személyt, különböző véleménnyel és állítással tüntetnek fel, semmi kétséget nem szenved; ha még a 12-ik kötet 4-ik füzet 241-ik